

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЦІНИ ЛІЗИНГОВОЇ УГОДИ**Т.І. Галецька**

Національний університет «Острозька академія», tanya_topic@ Rambler.ru

Лізингові платежі є базою фінансово-економічних взаємовідносин між учасниками лізингової угоди і за формою є способом організації взаєморозрахунків між лізингодавцем та лізингоодержувачем, за якого останній виплачує у відповідності до лізингового договору плату за користування основним засобом. Зміст же лізингових платежів полягає в тому, що лізингоодержувач відшкодовує лізингодавцю витрати, понесені останнім на здійснення лізингової угоди, а також сплачує йому винагороду за надані послуги. Отже, лізингові платежі для лізингової компанії слугують однією з найважливіших ознак прибутковості її діяльності, а для лізингоодержувача – головним фактором, що визначає величину його витрат, критерієм ефективності господарської діяльності. Саме тому визначення складу, розміру, періодичності виплат і їх суми стає найбільш трудомістким та важливим елементом в організації лізингової операції.

Основними учасниками лізингової угоди виступають лізингодавець, лізингоодержувач та постачальник предмету лізингу. Ставши власником лізингового майна, придбаного у постачальника за договором купівлі-продажу, лізингова компанія надає його у тимчасове користування підприємству-лізингоодержувачу. Платою за користування основним засобом є лізингові платежі, на основі яких і формується залишкова вартість лізингової операції. Сума лізингових платежів за весь термін дії договору повинна забезпечити покриття усіх витрат лізингодавця, понесених для організації лізингової операції, а саме: на придбання (виготовлення) основного засобу; на передачу його лізингоодержувачу; вартість кредитних ресурсів, залучених лізинговою компанією для фінансування лізингового проекту; на додаткові послуги, що передбачені договором лізингу (напр., страхування майна, державну реєстрацію транспортного засобу, пуско-налагоджувальні роботи, маркетингові послуги тощо); премію за ризик; винагороду лізингової компанії; викупну ціну лізингового майна (у разі переходу права власності на предмет лізингової угоди по її закінченню до лізингоодержувача).

Вітчизняне законодавство не дає офіційного визначення поняття «лізинговий платіж». Натомість в «Методичних рекомендаціях по розрахунку лізингових платежів», затвердженого в 1996 р. Міністерством економіки та Міністерством фінансів Російської Федерації, наведено наступне формулювання, яке встановлює, що лізингові платежі – це виплати лізингодавцю, що здійснюються лізингоодержувачем за надане йому право користування лізинговим майном (предметом лізингу) [1]. Право визначення розміру лізингових платежів та порядку їх сплати законодавець в Україні надає суб'єктам лізингової угоди.

Розмір лізингових платежів залежить від ряду факторів: організаційної схеми лізингової угоди; складових частин лізингових платежів; методу розрахунку лізингових платежів; форми здійснення розрахунків між лізингоотримувачем та лізинговою компанією; періодичності та способу здійснення лізингових платежів; виду відсоткової ставки тощо.

Так, лізингоодержувач може обрати одну із форм лізингових платежів: грошову, натуральну або змішану. Сільськогосподарські підприємства можуть широко використовувати змішану форму, яка є оптимальною в умовах фінансової кризи. Однією з основних переваг лізингу є використання різноманітних схем лізингових платежів. Саме завдяки цьому досягається найбільш оптимальний, зручний та вигідний для лізингодавця та лізингоодержувача варіант виплат. Графік лізингових платежів оформляється у вигляді додатку до лізингового договору та є його невід'ємною частиною.

Існує ряд методик розрахунку величини лізингових платежів, наведених у вітчизняній та зарубіжній літературі, в мережі Інтернет [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8]. Переважну більшість з них становлять методики розрахунку лізингових платежів, в основу яких взято визначення витрат або прибутковості лізингової компанії. Саме їх і застосовують у своїй діяльності лізингодавці.

Найбільш поширеними є два підходи: дедуктивний та індуктивний. Дедуктивний передбачає визначення величини лізингових платежів в цілому по періодам із подальшим розподілом її на суму відшкодування вартості майна та винагороду лізингодавцю. Натомість, за індуктивним підходом спочатку розраховується величина відшкодування вартості лізингового майна та комісійна винагорода лізингової фірми, а тоді формуються лізингові платежі та їх загальна сума. Результати розрахунків за даними підходами можуть відрізнятися.

Найбільш широко застосовуваними методами є: методика розрахунку лізингових платежів шляхом послідовного визначення її складових [1; 8; 9]; метод фінансових рент [8; 10]; метод, що базується на формулі аннуїтетів [6; 8; 11; 12; 13].

Методика розрахунку лізингових платежів шляхом послідовного визначення її складових та розподілу цієї суми між величиною відшкодування вартості лізингового майна та комісійною винагородою лізингової компанії, покладена в основу Методичних рекомендацій щодо розрахунку лізингових платежів Міністерства економіки РФ [1]. Згідно Методики до лізингових платежів включаються амортизаційні відрахування на лізингове майно, плата за кредитні ресурси, комісійна винагорода лізингодавця, плата за додатково надані лізинговою компанією послуги, вартість лізингового майна, якщо воно викуповується.

У вищезазначеній методиці пропонується дотримуватися наступного алгоритму розрахунку:

- 1) розрахування розміру щорічних лізингових платежів;
- 2) знаходження загальної суми лізингових платежів за весь термін дії договору лізингу шляхом сумування щорічних платежів;
- 3) визначення розміру лізингових платежів у відповідності до обраного методу їх розрахунку, періодичності та способів сплати.

Загальна сума лізингових платежів становитиме:

$$ЛП = A + Kp + Vl + Dn + ПДВ, \quad (1)$$

де $ЛП$ – розмір лізингового платежу; A – величина амортизаційних відрахувань; Kp – плата за кредитні ресурси; Vl – комісійна винагорода лізингодавця; Dn – плата за додаткові послуги лізингової компанії; $ПДВ$ – податок на додану вартість.

Дана методика є простою та зручною для практичного використання. Вона дозволяє розрахувати усі елементи лізингових платежів та враховувати особливості конкретної лізингової угоди. Проте у даній методиці не враховується періодичність сплати платежів та їх можливе відтермінування. Увага фокусується лише на інтересах лізингової компанії. Розрахунок лізингових платежів здійснюється на основі обчислення її витрат. Інтереси лізингоодержувача, його фінансовий стан, ефективність лізингу для нього до уваги не приймаються. Основним же недоліком є ігнорування зміни вартості грошей у часі. Тобто розрахунки проводяться без дисконтування грошових потоків.

Лізингова угода передбачає не одноразовий розрахунок між сторонами, а процес отримання та витрачання коштів протягом тривалого періоду. Тому деякі дослідники вважають за необхідне враховувати у розрахунках лізингових платежів фактор часу. Це дозволяють зробити методи, засновані на теорії фінансових рент. Вони передбачають рівність між теперішньою вартістю потоку лізингових платежів та вартістю лізингового майна, що включає усі витрати понесені при його придбанні.

Спочатку визначається єдина величина лізингових платежів за періодами. У подальшому вона поділяється на відсоткові платежі та суму відшкодування вартості лізингового майна. Передбачається, що сплата лізингових платежів відбувається в кінці періода. Припускається також, що лізингове майно повністю амортизується протягом терміну дії договору. В результаті лізингові платежі визначаються як:

$$ЛП = B_m \times \frac{K}{1 - \frac{1}{(1 + K)^N}} = B_m \times KP_{n,K}, \quad (2)$$

де $ЛП$ – величина лізингового платежу (рівновелика протягом усього терміну дії угоди. Сплачується в кінці кожного періоду); B_m – вартість лізингового майна з врахуванням додаткових витрат; K – комісійна винагорода лізингодавця у відсотках; N – кількість лізингових платежів; $KP_{n,K}$ – коефіцієнт погашення.

Після обчислення величини лізингового платежу настає наступний етап – розподіл його величини на комісійну винагороду лізингодавця та відшкодування вартості лізингового майна.

Спершу визначається комісійна винагорода лізингової компанії шляхом множення невідшкодованої вартості лізингового майна на комісійний відсоток лізингодавця:

$$ВЛ_i = 3B_i \times K \quad i = 1, \dots, N \quad 3B_1 = B_m, \quad (3)$$

де $ВЛ_i$ – величина винагороди лізингодавця в i -му періоді; $3B_i$ – залишкова вартість лізингового майна в i -му періоді.

Після цього розраховується величина відшкодування вартості лізингового майна в цьому періоді як різниця між значенням лізингового платежу та комісійної винагороди:

$$OB_i = ЛП - ВЛ_i \quad i = 1, \dots, N, \quad (4)$$

де OB_i – величина відшкодування вартості лізингового майна в i -му періоді.

Наступним кроком є обчислення залишкової вартості лізингового майна. Вона визначається як різниця між невідшкодованою вартістю лізингового майна та вартістю майна, що відшкодовується на даному етапі:

$$3B_{i+1} = 3B_i - OB_i \quad i = 1, \dots, N-1 \quad (5)$$

Метод аннуїтетів або регулярних постійних платежів заснований на механізмі припливу (відпливу) грошей і передбачає сплату рівновеликих лізингових платежів через однакові проміжки часу. Зокрема, методика розрахунку лізингових платежів, розроблена Р. Г. Ольховською, заснована на формулі аннуїтетів і забезпечує безбитковість діяльності лізингодавця [8]. За оцінками фахівців [14], дана методика майже ідентична методикам, що використовуються на практиці у зарубіжних країнах.

За даною методикою лізингові платежі розраховуються наступним чином:

$$C_{ЛП} = B_{лм} \times \left(\frac{K_g}{1 - q \times \left[1 + K_g \left(\frac{1 - (1 - q)^{Tm}}{q} \right) \right]} \right) \quad (6)$$

де $C_{лп}$ – сума лізингових платежів; T – термін лізингового договору; K_g – ставка лізингового відсотка в розрахунку на тривалість періоду платежів; m – періодичність лізингових платежів; $B_{лм}$ – вартість лізингового майна.

Наступним кроком є розрахунок суми лізингових платежів. Дана сума коригується на величину обумовленої залишкової вартості із застосуванням дисконтованого множника:

$$K_{зв} = \frac{1}{1 - q \times \left[1 + K_g \left(\frac{1 - (1 - q)^{Tm}}{q} \right) \right]} \quad (7)$$

де $K_{зв}$ – коректування на величину залишкової вартості; q – частка залишкової вартості.

Розрахунок лізингових платежів, які забезпечують безбиткову діяльність лізингодавця, передбачає визначення всіх його витрат. У методиці застосовується групування їх на інвестиційні та поточні. Інвестиційні витрати разом з ПДВ формують повну вартість лізингового майна, а поточні включають витрати на виконання договору лізингу (експлуатаційні, податки, що відносять до витрат).

Головним показником вищевказаної методики є чистий дохід. Саме додаткове значення якого свідчить про безбитковість діяльності лізингової компанії. Метод безбитковості ґрунтується на дотриманні наступної рівності:

$$ЧД = П_ч + А + К_е, \quad (8)$$

де $ЧД$ – чистий дохід; $П_ч$ – чистий прибуток лізингової компанії; $А$ – амортизаційні відрахування; $К_е$ – кредитні виплати.

Зручність даного методу полягає у можливості розрахунку показників як за весь термін дії договору, так і за окремі періоди. Він визначає беззбитковість діяльності лізингової компанії, проте, не надає можливості відповісти на питання – чи доцільно приймати участь у даному проєкті іншій стороні угоди – лізингоотримувачу?

Лізингові платежі є базою фінансово-економічних взаємовідносин між учасниками лізингової угоди і за формою являють собою спосіб організації взаєморозрахунків між лізингодавцем та лізингоодержувачем, за якого останній виплачує у відповідності до лізингового договору плату за користування основним засобом. Однією з основних переваг лізингу є використання різноманітних схем лізингових платежів. Саме завдяки цьому досягається найбільш оптимальний, зручний та вигідний для лізингодавця та лізингоодержувача варіант виплат. Нажаль, в Україні відсутня єдина методика розрахунку лізингових платежів, яка б була затверджена офіційно у нормативно-правових актах. Доводиться послуговуватися закордонними методиками, зокрема Росії. Лізингові компанії також застосовують на практиці власні напрацювання, які становлять комерційну таємницю останніх.

Список використаних джерел:

1. Методические рекомендации по расчету лизинговых платежей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // <http://www.efleasing.ru/zakon/zakon12.html>.
2. Міщенко, В.І. Основи лізингу : навч. Посібник / Міщенко В. І., Луб'яницький О. Г., Слав'янська Н. Г. – К. : Знання, КОО, 1997. – 138 с. – (Серія «Бібліотечка банкіра»).
3. Шевченко, К. Методи розрахунку лізингових платежів / К. Шевченко // Лізинг в Україні. – 2005. – № 4. – С. 11-14.
4. Васильєв, Н.М. Лізинг : організація, нормативно-правова основа, розвиток / Н. М. Васильєв, С. Н. Катярин, Л.Н. Лепе. – М. : ДеКА, 1997. – 176с.
5. Джуха, В.М. Лізинг / В.М. Джуха. – Ростов н/Д. : Феникс, 1999. – 320 с. – Серія «Учебники, учебные пособия».
6. Горемыкин, В.А. Лізинг : учебник / В.А. Горемыкин. – М.: Дашков и Ко, 2003. – 944 с.
7. Семин, А.Н. Агролізинг : вопросы теории и практики / А. Н. Семин. – М. : АгриПресс, 2001. – 379 с.
8. www.unlease.ru.
9. Чекмарєва, Е.Н. Лізинговий бізнес / Е.Н. Чекмарєва. – М. : Экономика, 1994. – 62 с.
10. Прилуцький, Л. Метод фінансових рент / Л. Прилуцький // Лізинг-Кур'єр. – 1999. - № 6.
11. Газман, В.Д. Рынок лизинговых услуг / В.Д. Газман. – М. : Фонд «Правовая культура», 1999. – 367 с.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» // Контракти. Нова бухгалтерія. – Ч.2 – 2000. – С. 365-372.
13. Прилуцький, Л. Помощь в расчете лизинговых платежей / Л. Прилуцький // Лізинг-Кур'єр. – 1999. - № 6. – С. 4-9.
14. Газман, В.Д. Лізинг : теория, практика, комментарии / В.Д. Газман. – М.: Фонд «Правовая культура», 1997. – 416 с.